

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА СВЕ ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

»ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК« издази једанпут недељно. По потреби биће ванредних бројева. Претплата се шаље уредништву у Београду »Краљев трг« до Управе града Београда, а у унутрашњости код овлашћених скупуљача или на пошти. Цена је листу: седима, које улазе у састав општине а која је већ претплаћена, чиновницима, учитељима, званичницима, општинским писарима и осталим званичницима у опште годишње 12, полугодишње 6 динара. Гостионичарима и механицима из унутрашњости годишње 16, полугодишње 8 динара. Жандармима годишње 8, полугодишње 5 динара, пу они се по овој цени могу претплатити само преко својих командира полицијских односно пограничних одреда. Надлештвима у опште 20 динара на годину. За иностранство: годишње 24, полугодишње 15 динара. Поједини бројеви »Полицијског Гласника« не продају се. Рукописи не враћају се.

ЧОВЕК КАО ЗЛОЧИНАЦ

од М. П. Јовановића.

(НАСТАВАК)

Погрешно је, вели Бер, мислити да је у осуђеника у казним заводима израз лица онакав какав је и кад су у слободи. Посматрач се обично зачуди како су јако слични изгледи лица осуђеника у казним заводима, како сви одвраћају и застрашавају при погледу. А осуђеници ипак имају крој главе и лица као и остали људи нижих, радних редова друштва. Имају исту грубу, мало лепу, не тако цењену формацију; несавршенство и нехармонија зачуђавају ту просто с тога, што монотони и без радости живот осуђеника убија сваки полет духа, предаје све стању тужне резигнације, те стоји као узета и непомична она игра мимичног апарата. За то на лицу и у погледу осуђеника видимо само празнину, монотоност, мртву пустош, нешто што нам је туђе, па, кад још узмемо у рачун да су сви у истом оделу и подједнако ошишани, што чини да велики део индивидуалних особина престаје утицати на нас, онда се тиме објашњава оно зачуђавање, које чини да се лако поверује у нарочити тип злочиначке физиогномије. Али се физиогномија осуђеника чудесно измени чим изађу из казног завода и уђу у другу околину и друге прилике. Ни броја се не зна, вели Бер, колико сам се пута преварио мислећи да у гомили света великоварошкога видим неког опуштеног робијаша, а колико сам пута опет говорио с људима, који ми се прикаваше као некадањи робијаша, но о којима бих ја све пре него то мислио. У заводу за осуђенике знамо да имамо само робијаше пред собом, па, и не мислећи на какво предубеђење своје, видимо свуда само порок и злочин, дакле и у физиогномији. За то Бер и сматра физиогномију за нешто са свим непоуздано, што нас много пре наводи да погрешимо него да дођемо до истините диагнозе. Ништа лакше за лукава злочинца него израз лица да промени и тако нас превари. Глумцу је за приказ карактера потребна правилна примена мимике. Са друге стране опет, искуство казује да се често можемо задивити непорочним, симпатичним физиогномијама, чистоти и невиности у изразима лица код малих и великих злочинаца, тако да она лепа љуска у којој је гадна језгра изазива наше саучешће. И код таког искуства заиста је чудна смелост оних, који хоће из израза лица да читају и саме врсте злочина. Један од најискуснијих и највештијих чиновника берлинске криминалне полиције, чије оштро и сигурно око управљаше албумом злочинаца берлинске полиције, на питање Берово даде своју отворену, часну реч, да је он заиста врло често с инстинктивном сигурношћу у гомили света на улици погађао злочинца, али да се никад не би смео усудити, баш и кад зна да злочинца пред собом има, да каже и злочин. »Из своје збирке и злочиначког албума од 1022 лика изабрао сам, вели Хелдер, између злочинаца од заната, како мушких тако женских, све особито карактеристичне злочинце и по разлици врста средио их. Наћи ће се међу њима доста велики број гадних, мрских лица, али има и таквих, да ни најбољи познавалац људи не би могао с лица њихових читати пороке њихове, па баш ако су и читав низ злочина починили.«

Хтети у физиогномији лица имати доказа за злочини карактер његов, значило би велико, грешно истрчавање, од чега нека се далеко клоне поротник, судија, криминалист. Препре-

дени варалица треба да је човек ситних, фино усечених очију, равних, стиснутих усана; рафинирани, много пута кажњени крадљивац који обија, отвара и ускаче морао би бити фигура јаких мишића, дрска погледа, као дрен здрав и брз у ногама; напред решени убица требао би да је косе тавне и што стрчи, чекињаве, која и чело покрива, тавних, искрљепаних очију, китнастих обрва, мрачна погледа и црне масти, рђаве форме носа итд. — па ипак, вели пуни искуства Каспер, често има физиогномија томе најпротивнијих: један од најзлогласнијих варалица јесте неки стар и врло љубазан човек; један опасан лопов јесте неки сакат човек! Каспер, искуством својим научен, саветује на крају овако: »Не осуђујте оптуженога чији вам сам изглед казује да је »за вешала,« нити пуштајте слободна оног оптуженога чија вам је физиогномија непритворна или вас, може бити, чак и задобија.«

После свега овога наш аутор изриче, да у физиогномији злочинаца не може да призна неку специфичност. Као што смо видели, није ретко, вели, да у злочинаца видимо ружне и одвратне форме с непријатним и мрским изгледом лица, али тога има исто тако често и у свима другим редовима друштва. Таких истих физиогномија није ретко ни међ људима бољих и најбољих стања, код лица чија је часност и моралност над сваком сумњом, а који, одевени као осуђеници и кад би се довели у казни завод међ осуђенике, не би се ни чим разликовали од најпрепреденијих лупежа и најобичнијих злочинаца своје околине. Физиогномија не даје ничег, по чему бисмо с поузданошћу могли судити о моралној вредности човека; с научног гледишта њој се не може придати никаква вредност. По нека од физиогномија међ злочинцима, у којој се верно огледа израз зверства и најниже глупости, а која се износи као образац тз. злочиначке физиогномије, приказује више умоболног него злочинца.

* * *

Све што у спољњем свету постоји или се догађа, а човек може опазити, саопштава се мозгу кроз чулне органе преко тз. сензибилних нерава или чулних живаца, који се у тим органима свршавају а од мозга иду. Тако примљени утисци остају у мозгу као трајне представе и слике сећања, те чине елементе којима се мисли и хоће, осећа и може, којима бива васколики душевни живот. Од типа и радње тих чулних органа (око, ухо, нос, језик, кожа), од тога колико је свршена и оштра у њих подобност опажања, зависи не мало какав ће и колики бити душевни развитак индивидуе, какав ће бити оно што се у души догађа, како ће човек мислити о спољњем свету и како ће тај спољњи свет одазивати му се.

У функцијама овог психо-физичког апарата бивају аномалије, које, и ако се још не јављају као патолошке повреде у саме апарату, узимају се као нарочити знаци неуропатске конституције и сматрају се као знаци дегенерисања. Мислило се да се и у тим знацима може пронаћи нека нарочита особина злочиначке конституције. И од тада су постали предмет испитивања вид, слух, мирисање, укус и пипање у злочинаца, као и поређења њиховог с осталим светом у том погледу. Но ма колико да су интересни подаци тиме добивени, морамо их оставити, да бисмо имали што више места за друге важније ствари у овом нашем излагању. Но ипак не можемо пропуштити да кажемо, да се, не гледајући на прилична неслагања

у подацима о томе, узима, да су чулна опажања (вид, слух, мирисање, укус, пипање) у злочинаца знатно слабија него у осталих, нормалних људи. Неслагања би, пак, било у томе, што *Отолени*, испитујући оштрину вида у злочинаца с обзиром на доба живота, налази је знатно већу у њих, а *Ломброзо*, наводећи податке Билијакова, узима да је оштрину вида далеко слабија у убица него у нормалних. Слепило за боје или тз. далтонизам хоће се да је много чешће у злочинаца него у незлочинаца, а то би имало бити од великог значаја од кад је доказано да 55% за боје слепих подлеже тешким нервним болестима. Но подаци о томе колико је честа ова ненормалност међ злочинцима за чудо су непоуздани и противречни. *Бер* вели да је међ својим осуђеницима, од којих се велики број занимао справљањем вештачкога цвећа и по томе имао посла с многим нјансама боја, ретко чуо кога да се жали да је за које боје слеп. Неки на ову аномалију гледају као на последицу само недовољног васпитања, држећи као несумњиво да би одгајивањем вида и његова органа, ока, далтонизма нестало у мушкиња, као што се то постиже код женскиња. Но било како му драго с тим — а много говори за то —, чешћа појава далтонизма код злочинаца сме се доводити у везу само са нижим културним развитком, а уз то не сме бити да се не помишља и на то, да је доказано, да је хронични алкохолизам врло често узрок тој аномалији.

Хоће се, даље, да слабије опажање чулних упечатака није ограничено у злочинаца само на чулне органе него да се простира и на укупну осетљивост. Сваколика сензибилна сфера код злочинаца има, вели се, мању подобност опажања него код нормалних људи, незлочинаца. За доказ тога наводи се неосетљивост бола у злочинаца, тетовирање и врло брза пролазност рана.

Неосетљивост бола код злочинаца. Код многих злочинаца нашао је *Ломброзо* да је осетљивост отупела, код једних у десној, код других у левој а код трећих у обема половинама тела. Испитивања ова чине се и помоћу нарочитог апарата, на степена подељена. Тако се може да зна степен под којим се бол осећа. *Маро*, који саопштава масу података о томе, вели, да отупелост у осетљивости бола долази услед неких промена у нервним центрима, проузрокованим наслеђем, трауматизмом, алкохолизмом или другим којим узроком болести. Колико јако може да се умали осетљивост бола код злочинаца, доказује *Ломброзо* наводећи неколике факте, као: како је неки стари силоватељ поднео да му се усијано гвожђе метне уз мошнице и нејаукнувши; како је неки други злочинац ни мало неузбуђен дао да му се нога ампутира; како се осуђеници сами осакате и повреде итд. „Злочинци су и у томе, вели он, једваки с дивљацима, који, како путописци казују, с чудесном равнодушносту подносе муке и болове без икаква јаука, болове који би Европљанина убили.“ Но да ли се по тим појединим случајима може закључивати о свима у опште? Извесно је да таквих случајева необичне отупелости у осетљивости, потпуне аналгезије има у казним заводима, али су така лица наравно болесна, каквих има и међу незлочинцима, нити су ти случајеви код злочинаца чешћи него код оних у слободи. И овде и тамо они су само изузетак. Осакаћивање себе сама, које *Ломброзо* наводи као знак отупеле осетљивости код злочинаца по заводима, више је доказ њихова психичка држања него безболности; оно се шта више негде у колективним затворима јавља епидемички. Тако може да му буде мотив, да се извуче испод мучног, бескорисног и тешког принуднога рада. Баш на против, тврди *Бер* по своме искуству, злочинци су према болу осетљивији од других људи, немају ни воље, ни духа и смелости да подносе телесни бол; не само да су ужасно меки и плашљиви и у свакој лакој операцији, него изгледа да бол далеко јаче утиче на целокупну конституцију код њих него код људи морално чистих и енергичних. Осуђеници у опште никако нису неосетљивији према болу од свију осталих људи, нарочито не од људи из нижих редова. „Човек без васпитања а снажан и свикнут на живот пун мука, вели *Ханри Жоли*, мање је према болу осетљив од разнежена и нервозна човека. Тежак, занатлија по себи је тврд. Казати за њ да је аналгетичан, отупеле осетљивости, било би апсурдно.“ „Моје је искуство, вели *Лоран*, да злочинци не само нису аналгетични, него да су меки и да се плаше бола. Ако у болницама поредимо држање злочинаца са држањем обичних болесника, видећемо

чудноват контраст. Не може се ни замислити колики страх спопада ове мекушне и ништавне људе чим чују за операцију. Кад угледају нож или усијано гвожђе, чело им се облије знојем и дрктавица их обузме. Свуд се чује само њихов јаук.“

Тетовирање. Особити доказ за неосетљивост бола код злочинаца налази италијанска школа у том, што је у њих јако распрострањен обичај тетовирања, јер, вели она, само се слабом осетљивошћу коже да објаснити то, што се злочинци потчињавају овој процедури која јако боли. А што злочинци тако необично воле да уцртавају извесне емблеме у кожу, присталице ове школе виде у том атавистички карактер злочинаца, у колико је тај обичај највише развијен код људи дивљине, код Негара, Индијанаца итд. Најпосле, сами цртежи карактеристични су по садржину мисли и духа класа злочинаца.

По саопштењима с разних страна излази, да је воља за тетовирањем јако раширена у осуђеника, казних завода, али ипак да су тетовирања бројно различна у разним земљама и да *главито зависе од тога колико су честа код слободних људи, незлочинаца, нарочито у нижим редовима народа.* Има земаља, у којима до скоро обичај тетовирања није био познат, или још ни сада није познат. Изгледа да је с пробуђеним ратничким животом, брзим напредовањем морине и прекоморског колонијалног живота обичај тај захватио велике кругове народа, *иа с тим и злочинце.* Не зна се тачно како стоји бројно тетовирање злочинаца према тетовирању осталих, честитих људи, али ипак толико се може знати, да је и код ових чешће него што се обично мисли. Поморци, туристе, научници, трговци, свештеници ивојници ти су што воле да са собом у домовину своју, за успону на даљне земље, донесу проба тамошњих тетовирања. Рибари и мрлари, становници приморја у опште ти су који ванредно воле да се тетовирају.

(Наставиће се).

ДИВЉАЧКИ ИНСТИНКТИ У ЧОВЕЧАНСТВУ

од Д-ра Шарла Летурноа.

Организација добротворних установа могућа је очевидно само у друштву научно организованом. Међу тим човечност у правом смислу, симпатија према човеку који пати, није непозната многим примитивним народима, па ма ко био тај човек. Па какав је, с ове тачке гледишта, карактер разних раса људских? Или још општије, каква се вредност придаје животу човејем код разних група људских? То су ето, с гледишта етничке психологије, капитална питања.

Алтруистичка су осећања, као што веле позитивисти, извесно плод високе културе. Нема сумње, да њих има и код нижих раса људских, и ми ћемо навести примере о томе; али су она ретка, нестална, изузетна; у кратко рећи, алтруизам се само појављује у људској свести за време првих ступњева цивилизације.

Аустралијанци не придају више важности животу људском него једном лептиру.¹⁾ Шта више, они осећају с великом свирепосту страст за осветом, коју они умирују ма према коме члану непријатељског племена. Говорећи о генези моралног осећања, ми ћемо се вратити на ову занимљиву тему. Исто презирање људског живота опажа се и у Меланезији. Ми ћемо даље видети, да у Новој Каледонији главари сасвим мирно једу у породици своје потчињене, а слични обичаји владају и међу Вићанима. Тако је, на пример, Вићанин по имену *Лоти* појео мирно своју жену, испекавши је на ватри, коју је по заповести његовој она наложила. Он је учинио ово свирепе дело само да би се одликовао, да би задобио какву важност.²⁾ У овој земљи убити какво људско створење не значи вући за собом какву одговорност, шта више тим се тече уважање; на тај начин урођеницима је потребно увек носити оружје.³⁾

Афрички црнци нису ни мало човечнији, у европском смислу ове речи, од оних у Меланезији. Чувено је већ презирање живота код Ашаната и прелази свако веровање. Стотине,

¹⁾ Cunningham, Hist. univ. des voy. XLIII. 93.

²⁾ Pritchard, Polynesian Reminiscences etc, 371.

³⁾ Th. West, Ten Year in South Central Polynesia, 409.

У хиљаде људских живота жртвују се приликом смрти владоачеве. Сем тога убиства се дешавају редовно при почетку жетве. Често пак натакну на колац какву младу девојку, да би се тим помогло засталој трговини и т. д.¹⁾ Шта више, ту се не задовољава само тим, што се жртва убије; ту се смишља како да се жртва мучи пре него се убије. Тако је Баудич видео једног човека с везаним рукама на леђима, који је на овај начин мучен: једно му уво приковано за колац и повучено напред, а друго, готово сасвим одвојено од главе, држаше се само једним парчетом; оштрицом од ножа превучено му је преко оба образа; на леђима му беху дубоки зарези а по један нож беше му забоден испод сваке плећке; на послетку једна врвца, провучена кроз нос, служаше на то, да га воде као какву марву.²⁾

У Сенегамбији су, међу прицима овог предела, у неколико цивилизованим и помешаним с крвљу маварском, злостављања и свирепости екстремне; убиство је овде врло често и неумитна освета је права дужност. Мунго Парк вели, да се овде предају злу као каквој науци; уживају у туђим мукама.

Пространи континент амерички хранио је и храни народе и племена чији су обичаји врло различни. При свем том, може бити са изузетком становништва у средњој Америци, главна је црта у карактеру — дивљачност. Поред канибализма и поред судбине ратних заробљеника, поред религија у Америци, ми ћемо имати да споменемо неколико свирепих дела, међу осталима и погубљење ратних заробљеника код црвенокожних и бразилијанских Индијанаца, људске жртве код Мексиканаца и т. д.

У северној Америци, Индијанци поред Порт-де-Франсе-а, које је проучавао Ла Перуз, беху до крајности раздражљиви, подложни изливу гнева, увек у свађи, претечи један другом, до крајности осветљиви: у кратко, дивљачнији него многе друге животиње.

Малајци, по изгледу ћутљиви, опрезни, господари над самим собом, смеони, с презрењем према мирном занимању, како веле многи путници, они су веома свирепи, што у осталом не искључује врло достојанствено држање и велику учтивост. По речима једног старог путника, Николе Контија, који је путовао године 1430, убиство је код њих само једна наслада. „Кад ко од њих, вели овај путник, куповаше какву сабљу, он је са свим лако опробаше на грудима првога намерника.“ Јавно мишљење немаше ништа против тога, шта више хваљаше умешност убице, ако је удар уметнички изведен. Стара свирепост оживела је и у чувеном јаванском обичају „трчати мук.“ Код Малајаца, као и код других, дешава се често, да коме догрди живот ма из ког узрока. Онда, у место да се убије по европском начину, он дохвати какво оружје, често се опије опијумом и појури као каква дивља животиња на све које наиђе. Десет, петнаест, двадесет људи буду по каткад убијени или рањени од побеснелога док он сам не буде убијен или затворен. По мишљењу малајском растати се на овај начин с животом потпуно је часно. Овакој се смрти прибегава из најразличнијих узрока, више пута је „тркачу мук“ учињена нека неправда, други пут је изгубио на игри и т. д.

За време рата, виђају се читаве групе, сложене да „трче мук“ кроз редове непријатељске. Они појуре тада са бесном енергијом не водећи рачуна о сметњама.

Полинезијанци, по нарави много блажији, веселији и несташни као деца, не цене много више живот људски. Главари злостављају, рањавају или убијају људе из народа по својој ђуди. На један знак свештеников, сваки Полинезијанац може бити ухваћен и жртвован боговима, као што ћемо видети, говорећи о религији овог народа.

Човечност и филантропија такође су најслабије стране разним монголским народима у Азији. Номади Туркомани, који лутају око Корозана, праве су грабљиве животиње; они јуришају на земљораднике, играјући се масакрирањем и одвођењем у ропство. За најмању погрешку, за ма какав каприци они убијају своје жене, своју децу, своје слуге. Ако је веровати оцу Хуку, Монголи су изгубили стару свирепост, коју су показивали при својим инвазијама на Јевропу.

Он вели, да су они питоми, мирољубиви и гостољубиви. Како вели један скорашњи путник, ова питомост је постала мекуштво и плашљивост оних племена, која су изложена утицају и мешавини с Кинезима.¹⁾

Што се тиче Кинеза, у многим чему су за поштовање, шта више за дивљење, изгледа, да су спојили крајње презирање смрти са крајњом плашљивошћу. У њиховој се историји налази читава серија страшних грађанских ратова, крвавих побуна, често пак ужасних гњечења. С друге пак стране познато је, с којом мирноћом подноси Кинез највеће муке. Још и у последње време један кинески осуђеник на смрт могао је наћи заменика, који би се за скромну суму подвргао смртној казни. У исто време, ови људи, који праве трговину од свога и туђег живота, покоравају се без гунђања сваком јарму, допуштају да им шака Јевропљана прави законе у њиховој властитој земљи, покоравају се ропски Малајцима, који су безмерно нижи према њима и т. д. Тешко је ову слаботињу кинеског карактера не приписати самој њиховој цивилизацији, која је за толико хиљада година уређивала све одношаје у животу, парализовала индивидуалну иницијативу, учинила апсолутно покоравање законима државним, презирући готово војничке врлине, и која је завршила тим, што је угушила енергију расе. Како вели отац Хук, велика је тежња данашњег Кинеза не компромитовати се и овај је осећај формулисан у изреци, која је Кинезу увек на устима у тешкој ситуацији: „Умањи срце своје.“

Нека би овај пример користио извесним народима у Јевропи, чије су и управљајуће класе“ очевидно на путу да се покинезе. (Свршиће се).

ПОЛИЦИЈСКИ РЕЧНИК.

Општински послови.

І. Суђење по грађанским споровима

Суду општине ужичке

Са Милорадом Недићем, овдашњим пиљаром, уортачио сам се, да ове године радимо, у овој вароши, шпекулативно пиљарску радњу. У ту радњу ја сам уложио у готову новцу 180 динара. Продају и куповину вршили смо обојица, али и новац и рачун о приходима и расходима налази се код њега.

Сада смо ортачки рад престали радити, пошто нам је рок истога истека. Тражио сам од Милорада да рачуне прегледамо по он то неће да учини, нити хоће да ме у моме улогу измири. Зато сам принуђен тужити га суду и молити га, да га силом закона нагна да са мном рачуне прегледа, како би могли наше ортачке односе пречистити.

Да смо доиста били ортаци и да су моји наводи истинити, потврдиће Милош Весовић, пекар и Милоје Тешкић, магација, пред којима смо уговор о ортаклуку закључили,

Тужбе основ: тражење полагања рачуна, проистеклог из ортачке радње.

Доказ сведоци.

2 августа 1899 год.

Ужице.

Лазар Петровић,
пиљар.

Бр. 3073. Завести тужбу у деловодни протокол, затим одредити рочиште, на које позвати обе парничне стране и сведоке.

2 августа 1899 год.

Ужице.

Пресед. суда.

Рађено 9 августа 1899 год.
у суду општине ужичке.

Белешка по спору
Лазара Петровића, пиљара оvd.

Противу
Милорада Недића, пиљара оvd.

Извиђали су: Због полагања рачуна проистеклог из ортаклука.

Председник суда

Кметови

Бележио писар.

На рочишту су обе парничне стране и сведоци.

На понуду суда нису се могли поравнати.

¹⁾ Hunton, Hist. univ. des roy, XXVIII, 381.

²⁾ Bowdich, Hist. univ. des roy. XII, 190.

¹⁾ Prévěvalsky, Mongolia I. 62.

Прочитана је тужба и тужилац оста у свему при истој, тражећи да се испитају његови сведоци. За данашњи предстанак тражи пет динара.

Тужени каза: Са тужиоцем писам био ни у каквим односима, но ми је он прошле године о Митрову дану дао на радњу пиљарску 180 динара у готову новцу, са тим условима да му ову суму концем јула месеца ове године вратим, и ако ми радња буде добро ишла те зарадим, онда да му платим на ту суму 50 динара на име његове зараде на новац, а ако будем изгубио или ништа не зарадио да му само позајмљену суму вратим. Ја сам на радњи изгубио, и нудио сам га да му дадем његов новац у 180 динара, но он неће да прими. На то пристајем и сад. За данашњи предстанак тражим 10 динара.

Испит сведока

Милош Весовић, пекар овд., има 32 године, у свему способан за сведока, наложено му питање од стране суда каза:

О Митрову дану прошле године био сам у механи Јанаћевој, када су тужилац и тужени закључили уговор о ортаклуку и тада су условили тако, да сваки од њих у радњу пиљарску уложи у готову новцу 180 динара, добит и штету да деле заједнички. Уговору је рок за истек условљен концем месеца јула ове године. Тада је тужилац одмах свој улог у 180 динара положио туженом, с тим да ће новац и рачуни за ту радњу бити при туженом. Заклећу се. Дангубе тражим 5 дн.

Милоје Тешић, магација овд., има 54 године, у свему способан за сведока, на питање положено му од стране суда каза: у свему као и сведок Милош Весовић. Заклеће се. Дангубе тражим 3 динара.

Сведоци су на своје исказе заклет.

Парничари осташе при својим наводима.

Судски разлози:

Испитом испитаних и заклетих сведока, тужилац је своје тужбене наводе потпуно доказао. Према чему је тужени дужан тужиоцу рачуне о вођеној ортаклокој радњи предати, у року који ће суд одредити — § 352 грађ. судеког поступка. Зато суд општине ужичке као надлежан за расправу овога спора на основу §§ 6 и 13 грађ. поступка

Решењем овим наређује туженом Милораду, да у року од петнаест дана буде дужан тужиоцу Лазару рачуне од њихове ортаклоке вођене пиљарске радње положити и о томе овај суд уверити. Не учини ли то, суд ће га на захтев тужиоца силом закона на то нагнати.

Тужени као крива страна да накнади тужиоцу плаћену таксу у 8-40 динара, да му плати на име трошка и дангубе пет динара и испитаним сведоцима Милошу и Милоју по 2 динара на име дангубе.

Саопштено је решење парничарима одмах.

Од суда општине ужичке, 9 августа 1899 год. Бр. 4620. у Ужицу.

Писар.

Председ. суда.

Кметови.

Задатак. Општински писари! Је ли рад у овоме спору правилан, и да ли су општински судови надлежни за расправу спорова ове природе?

II. Иступи

Рађено у суду општине марковачке, 10 јула 1899 год.

Данас је село према наредби општинског суда од 6 овог месеца Бр. 454, требало изаћи на кулук ради оправке друма, по обавези као својој деоницу, на основу наређења средске власти. Сви сељани су по својој изашли на опредељено место по Мирко Леновић није хтео, те сам га из механе преко служитеља Ивана Петровића добавио. Када сам га питао зашто се не одазива наредби општинској, као и остали сељани, он ми је одговорио: „какви кметови онакве и наредбе, ко је луд нека их слуша“.

Овим својим поступком Мирко је омаловажио власт ово општинску и ја га достављам суду са молбом да га за ово казни.

Илија Савић, кмет.

Бр. 492. Позвати оптуженог и од њега узети реч, према реферату кмета Илије, затим предмет суду на решење.

10 јуна 1898 год.

Марковац.

Пресед. суда.

Рађено 11 јуна 1899 године у Марковцу.

Испит оптуженог

Дозван Мирко Леновић, земљоделац овд., има 38 година, до сада неосуђиван, жељен, на питање према реферату кметовом каза:

Тога дана када су сељани ишли на кулук ја сам дошао пред зору у сеоску механу из Ужица. Како сам био уморан, а пио сам по више, пиће ме је уватило. Знам да ме је кмет звао и да сам на његов позив отишао, но да сам га грдио, и да сам то казао што он наводи не знам. Молим суд да ми ову кривицу опрости.

Мирко Леновић.

Оверава

Кмет.

Судски разлози:

Реферату кмета, као заклетог лица, суд општински поклања своју веру — § 35 полиц. уредбе. Одбрана оптуженог да је био пијан и да не зна, да је омаловажавао наредбе своје месне општ. власти, не може му за извинење кривичне одговорности служити. Суд му узима у олакшавану околност досадање добро владање. Оптужени се има за ово учињено дело казнити по пропису § 359 тач. 3 крив. закона. Зато суд општ. марковачке, као надлежан § 4 полиц. уредбе, с погледом на чл. 98 зак. о таксама

Пресуђује

Да се оптужени Мирко за ово дело казни са пет дана затвора о своме трошку, да плати 2 динара у таксеним маркама за ово дело иступне природе.

Пресуду му саопштити и одмах извршити — § 15 и 16 полиц. уредбе.

Од суда општине марковачке, 12 јула 1899 год. Бр. 500 у Марковцу.

Писар.

Преседник суда
Кметови.

НАЈТЕЖА ОСУДА

(НАСТАВАК)

Још је она даље нешто причала, али то се од плача није могло разабрати... —

У том дођоше још два-три сељака, те механџија хтеде завршити своје причање речима:

— Море много би имао човек да прича о томе: тридесет дана и тридесет ноћи да не станем и једнако би имао само да говорим, а камо ли тек што други знају. Него, што то тебе занима, кад ти не познајеш никога одавде.

Богат зарза некако потмуло, да се тек једва чуло, а сељаци се насмејаше и један од њих ће рећи:

— Надај се, надај, скоро ћеш газду дочекати!...

Мене јако заинтересова та тужна историја кочијашеве породице и замолим механџију, да ми продужи причати. Она три сељака седоше за други сто да играју карата, а механџија продужи причати:

— Много је Јела сирота пропатила, кажем ти, жао ми је као да ми је сестра рођена. Вићентију би боље било да је давно стрељан него што је овако дочекао, али њега ми и није жао. Жалим га сад несрећника, али знаш кад се сетим његови' покора, а ја помислим: и горе муке треба за њега...

— А где је седела, велиш, та Вида, како ли јој беше име?... упитам.

— Како где је седела? Седела, брате, ту код њега у кући. Да ти знаш како је у његовој кући био долазак: једни одлазе, други долазе, па то по вазда, а Јела је умела да те дочека што мало ко, па ти се чисто мили да навратиш у таку кућу. Ал' како се Вида усели, а оно пресече долазак. И ко би случајно навратио, а Вићану није право, све гледа човека попреко, и баш му криво кад ко сврати, а пре је то био дружељубан човек, да вазда с њим седиш... У кући она богме, па још она права домаћица и газдарица, а Јелка је дворила као нека робиња. Знам како јој је било сиротој кад јој сузе капљу, а она јој, причају, поставља да једе, ал' је морала да трпи тако кукавна до суђена часа, све, вели, због дечице. Е то је, слободно ти могу рећи, била мајка да јој и данас нема равне.

Ишак се вала и један двоножац, што једе и пије ка човек, посвети, то је она морала постати светитељка... Долазила она крадом тако по кашто мојој кући, па се изјада код моје жене, а ту се знаш слегну све жене из комшилука, па све превичу тако ми Бога: „Е није га, друго, греота ни убити ни отровати, кад може тако да мучи и тебе и онаку децу!“ И заиста што кажу није било греота, грешан ја у Бога, кад морам да кажем, ал' она кротка намо само тек заплаче, зајца као дете како, па тек вели:

— Е не би' ја то урадила, па да ми круну метнеш на главу. Зар да оставим ону дечницу под таким бруком, а и отац им је па каки је таки је.

— Па што не бегаш, грдна, видиш да ће да те убије проклетник, бежи оцу и склони се за време док му прође лудило, па ваљда ће му доћи кад тад намет — веле јој жене.

— Е, — уздахне она, па тек превали жалостиво очима (баш сада као да је гледам сироту) — али куда ћу, друге, тешко мени и кад сам се родила 'ваке црне судбине мимо срећне моје друге: куда ћу кад он деце не да из куће, а коме ћу их оставити црна и ојађена? Зар да их оставим оној несрећи и њему несрећнику? Да не да мој Бог. Волим изгубити главу у оној кући, где сам децу изродила и подизала, но оставити 'наку слатку дечицу, као анђелке, да их пази и гледа баги она лоћа, а ја да се потуцам, послз петнаест година од удабе, од немилу до недрага... —

— Ишао је тако тај лом по њиној кући више од неколико месеци. Док неко докаже то Јелином оцу. А има она брата једног, млађи је мало од ње, ал' ватра жива. Као да их није једна мајка родила: ова кротка, не би ни мржава нагазила, а онај јој брат као рис зао, а воли и њу и децу јој, све се куне њима, па како чује (а знаш отац је његов и крио дуго од њега за то, јер зна каква ће се брука начинити) узјаши коња (њихова је кућа одонуд реке под брдом у Т... Има око три сата довде) па право те пред Вићанову кућу. Веже коња пред кућом, па отвори лагано врата и уђе унутра. Кад тамо има шта и да види. Сестра му дошла као авет, да је не може познати. Седи као очајница, покупила децу око себе па нариче и плаче. Како угледа то, није могао ни сачекати да се поздрави с њом, но се, веле, одједном окрене натраг, изиђе из куће (а сестра ни деца нису га ни видела) па се прикрије у вајату да сачека док Вићан дође. Чекао тако до пола ноћи, док тек наиђе и Вићан са Видом. Он пијан посрће кроз двориште и псује све на свегу што да удари ногу о дирек од капије и пронашао како му је и томе жена крива. Он грди жену, а Вида га придржава да не падне, па га и она још више дражи противу Јеле. Кад дођу до кутњих врата, он уђе унутра, а она право па у вајат, где је и брат Јелин прикривен чекао. Како она на врата, онај је ухвати за косе, па извошти на мртво име. Боловала је она дуго после од тога. За тим појури у кућу кад тамо види ужасан приказ. Исто онако како је оно мени Јела причала код њиве. Ту се направи читав лом по кући. Вићан је био испребијан на мртво име, а глава му разбијена, те је остао онесвешћен лежећи кад је брат одвео сестру и децу својој кући. Ми смо тако сутра дан нашли Вићана крвава и онесвешћена, где сав надувен и модар лежи на поду, а по соби све у нареду и поломљено. Њега одвуку у болницу, а Јелиног брата, Марка оптужи Вићанов брат, те га затворе и осуде годину дана затвора... Вида утекне, па је нико не виде, докле је год био Вићан у затвору, а после тек дође од некуд и пређе опет код Вићанова брата у службу.

— Био је он тако сам без жене и деце више од два месеца, па кад виде како га се свет чисто поче клонити, отиде своје тасту, измири се са свима њима, а код суда обали тужбу и не хтене ништа у име трошкова потраживати. Замоли их да му опросте и обећа да ће од тада боље са женом поступати.

* * *

— Тако се они вајно измирише, а и мени је кад сам чуо било мило, као да сам Бог зна шта добио. Пред светом лепо са Јелом не може друкчије бити. А Јела кад једном дође нашој кући жали се опет пред мојом женом и вели:

— Све ме нека слутња обузела да се све ово неће добро свршити. До душе више ме не бије и не мучи и пред светом боље не пикад, ал' то ме баш стра, јер код куће кад је ћути

као Турчин и кад ме погледа, погледа ме некако крваво чудно, да се сва следим и одсеку ми се ноге. Не можеш знати како је то неки страхан поглед, као да ме, Боже сачувај, све ми се чини, смрт гледа, па ме зове. Е таки му је поглед, ка да ми, кажем ти, смрт из њега зјани. Кад се тако усамимо, а то је ретко, а он ме тако погледа, а ја се лепо обнезаним и дође ми да цикнем и побегнем ка од неке провалије. А и он се тад чисто тргне, пребледи и сав уздрхти.

— Више пут' — прича ми она сирота — дође ми да га питам, да га молим, да везујем, што кажу небо за земљу, ал' ко сме проговорити, кад сам ја од кад он ћути и тако ме погледа, наватала већи стра' но док ме је онако мучио и био као скота. Пре сам се и бојала и нисам, ал' сад ми се све чини да нећу дуго живети. Не знам што, ал' све ми тако у памети, па по вазда сирота плачем и љубим децу, па стрепим и чисто, опрости ми Боже грешној, као да чекам суђени час па ми се срце заледило и рачунам као да сам давно умрла, па се 'нако тек вучем по земљи као нека сенка... Дао Бог, те и није често код куће. Некад оде па га по три дана нема да дође кући, а кад дође затвори се па опет тако сам седи у соби по два-три дана, као да је сишао с памети!... —

Механица заћута и нешто се дубоко замисли, па после дужег ћутања предахну и некако меланхолично прошапута:

— И погоди јадница, Бог да јој душу прости! Баш се човеку предскаже суђени час!

— Па шта је било с њом? упитам и ако сам већ у неколико нагађао завршетак његове приче.

— Шта је било?... То је грозно човеку и да прича. Таког чуда ово село давно не памти.

(Наставиће се).

ЗЛОЧИН И КАЗНА

РОМАН Ф. М. ДОСТОЈЕВСКОГА

с руског Јефта Угричић

22

— Да, то је било паметно. Али мука је то, што се у то умешао господин Чебаров, дворски саветник и практичан човек. Пашењи без њега не би ништа пало на памет, та она је веома туњава; а практичан човек није туњава, и, разуме се, прво, што је урадио, било је питање: има ли наде, да се меница наплати? Одговор је био: има, јер је ту мамица, која ће од сто двадесет и пет рубаља своје пензије, ма сама немала шта јести, своје Рођенки дати, па је ту и таква сестрица, која би за брата и у ропство отишла. На то је он и рачунао... Шта се ту врпољши? Сад сам, брате, све твоје и најдубље тајне дознао; ниси ти бабадава с Пашењком био онако отворен, кад си још био с њом у родбинским односима... Ја ти све ово сад из љубави говорим... Ето тако је то: честит и осетљив човек исповеди све, а практичан човек слуша и гута, док те целог не прогута. И тако је она уступила ту меницу овоме Чебарову, као да јој је исплатио, а он је формално и тражио наплату, не бунећи се ништа. Кад сам за све то дознао, хтео сам мало струје и на њега пустити, да би му се савест прочистила, али како сам се у то време лепо сложио с Пашењком, то сам и наредио, тако рећи на самоме извору, да се с тим послом прекине за свагда, јамчећи, да ћеш платити. Ја сам, брате, за тебе јамчио, чујеш ли? Позвали смо Чебарова, ћушнули му десет рубаља, а меницу узели, и ево част ми је поднети вам је, — сад вам се и на реч верује, — ево, узмите је, ја сам је и наценио, као што је ред.

Разумихин положи на сто меницу; Раскољњиков је погледа, и, не рекавши ни речи, обрну се зиду. То је чак и Разумихина мало увредило.

— Видим, брате, рече он после кратког времена, — да сам опет од себе начинио лудака. Мислио сам да те разгалим и ћеретањем развеселим, а овамо сам те, како изгледа, само озлоједио.

— То ја тебе нисам познао у бунилу? упита Раскољњиков, пошто је такође поћутао за тренутак, не окрећући главе.

— Мене, па сте чак и беснили том приликом, нарочито кад сам једном доводио Замјетова.

— Замјетова?... Пословоју?... Зашто?... Раскољњиков се брзо окрену и упре поглед у Разумихина.

— Та шта ти је?... Што си се узбудио? Желео је да се уозна с тобом; сам је зажеleo, зато што смо се много о теби разговарали... Иначе, од кога бих ја о теби толико сазнао?... Славан је, брате, то човек, прекрасан... на свој начин, разуме се. Сад смо пријатељи; састајемо се готово сваки даң. Та ја сам се преселио у овај крај. Ти још не знаш? Тек што сам се преселио. Код Лавизе смо два пут били заједно. Лавизе се сећаш, Лавизе Ивановне?

— Да ли сам штогод бунцао?

— Још како! Био си сасвим изван себе.

— О чему сам бунцао?

— Е, где сад! О чему је бунцао? Па зна се, о чему се бунца... Али сад, брате, на посао, да се не би време губило. Он устаде са столице и дохвати капу.

— О чему сам бунцао?

— Та гледај како је досадан! Ваљда се не плашиш за какву тајну? Не брине се: о грофици ниси ништа казао. Него о неком сасову, па о мињушама, о некаквим ланчићима, па о Крестовском острву, о кућном некаквом надзорнику, те о Никодиму Фомићу и о Или Петровићу, помоћнику кварталног старешине, много је било говорено. А осим тога сте се изволели веома интересовати чак и о својим рођеним чарапама, и то веома! Јадиковали сте: дајте ми, дајте, моју чарапу! Замјетов је сам по свима кутовима твоје чарапе тражио и сам вам је својим чистим, миришљавим рукама са прстењем, предао тај дроњак. Тек сте се тада умирили, и по читаве дане и ноћи предржали сте тај дроњак у рукама, да га није било могуће одузети. И сад ваљда лежи где год код тебе под покривачем. Па си још молио и за ресе са панталона, и то још како тужно. Ми смо се трудили да сазнамо: какве ли су то ресе? Али се ништа није могло сазнати... Е, а сад на посао! Ето овде је тридесет и пет рубаља; од тога ћу узети десет, а тако кроз два сахата донећу ти од тога рачун. За то ћу време известити и Зосимова, та он је и без тога требао одавно овде бити, јер је већ дванаести час. А ви се, Настењка, док ја не дођем, чешће наврните овамо, ради пића, или чега другог, што зажели... А Пашењки ћу ја одмах и сам казати, што треба. До виђења!

— Зове је Пашењком! Ах ти створе лукави! рече за тим Настасија: затим отвори врата и стаде прислушкивати, али није могла издржати, него и сама отрча доле. Њу је већ веома копкало да сазна, о чему он тамо разговара са газдарицом: та и у опште је јасно било, да је сасвим била очарана Разумихином.

Тек што су се за њом затворила врата, болесник збаци са себе покривач и као полулуд скочи с постеље. Са горућим, грчевитим нерасположењем чекао је он, да они што пре оду, да би се одмах и сам дао на посао. Али на шта? на какав посао? — то је некако сад, баш као за пакост, заборавио. — „Господе! Реци Ти мени само једно: знају ли они о свему или још не знају? А шта, ако већ знају и само се претварају, драже ме, док овде лежим, па тек на једанпут уђу и кажу, да се све већ одавно зна и да они само тако... Ама шта сад да се ради? Ето опет сам, као нарочито, заборавио; на једанпут заборавио, а сад сам знао!...“

Стојао је на сред собе и у страшној неодлучности разгледао је унаоколо; пришао је вратима, отворио их, прислушкивао: али то није било то. На једанпут, као да се сетио, баца се у угао, где је била рупа на тапетама, завуче руку у рупу, потражи, али ни то не беше оно право. Оде пећи, отвори је и стаде тражити по пепелу: комадићи одсечених реса са панталона и крпе оцепљеног џена лежали су исто онако, како их је још онда бацио, дакле није их нико видео! Ту се сети и чарапе, о којој је Разумихин мало пре проповедао. И одиста, ено је, где лежи под покривачем, на дивану, али се од оно доба већ толико истрпа и упрљала, да Замјетов поуздано већ ништа није могао опазити.

„Ах, Замјетов!... полиција!... А зашто ме зову у полицију? Где је позив? Ах!... ја сам помешао: то су ме онда звали! И онда сам разгледао чарапу, а сад... сад сам био болестан. Па зашто је Замјетов долазио? Што га је доводио Разумихин?...“ мрмљао је он немоћан, седајући опет на диван. — „Ама шта је то? Јесам ли још непрестано у бунилу, или је ово јава? Изгледа, да је јава... А, сетио сам се: ваља бежати! Брже... бежати, никако друкчије, никако друкчије него бежати!“

Да... али куда? А где су ми хаљине? Обуће нема! Узели! Сакрили!... Разумем!... А, где горњи капут — превидели! Ево и новаца на столу, хвала Богу! Ето и менице... Узећу новац и отићи ћу, па ћу узети други стан, они ме неће наћи!... Јест, а известioniца?... Наћи ће ме! Разумихин ће ме наћи. Боље је, да сасвим побегнем... далеко... у Америку, па да им се смејем! Узећу и меницу... може ми тамо требати. Шта би још узео? Они мисле, да сам болестан! И не знају, да ја могу да идем, хе, хе, хе!... По очима сам им познао, да све знају! Само да ми је сићи преко степеница! А шта ћу, ако тамо стоји стража, полицијска?... Шта је ово, чај? А, ево и пива је остало, пола боце, хладнога!“

Он дохвати боцу, у којој је још било остало пива за читаву чашу, и слатко је испи на душак, као да је хтео угасити какав пламен у грудима. Али не прође ни један минут, а пиво му удари у главу, и по леђима га прође лака, па, шта више и пријатна језа. Он леже и навуче на себе покривач. Мисли се његове и иначе болесне и несређене, почеше све више и више мутити, и у брзо га савлада сап, лак и пријатан. Са уживањем је утиснуо главу у јастук, боље се замота меким памучним покривачем, који је сада био на њему у место пређашњег издрпаног шињела, лако је одахнуо и заспао дубоким, чврстим, лековитим сном.

Пробудио се, кад је чуо, да је неко ушао к њему; отворио очи и спазио Разумихина, који је био широм отворио врата и стојао на прагу, двоумећи: да ли да уђе или не? Раскољников се брзо придиже на дивану и погледа га, као трудећи се, да се нечега сети.

— А, не спаваш, е, па ево и мене! Настасија, дај овамо тај завежљај! викну Раскољников на ниже. — Одмах ће добити рачун...

Колико је сахати? упита Раскољников, обзирући се узнемирено.

— Душмански си се, брате, наспавао: напољу је већ вече, биће шест сахати. Спавао си више од шест часова...

— Господе! шта ја то чиним!...

— Па шта је с тим? Нека ти је на здравље! Куда се журиш? Да нећеш на какав састанак? Сад је све време наше. Чекам те већ три сахата; долазио сам двапут, ну ти си спавао. Свраћао сам и Зосимову у два маха; нема га код куће, па нема! Али ништа, доћи ће он!... Излазио сам и својим пословима. Та данас сам се преселио, и то сасвим преселио, са стрицем. Сад је код мене и стриц... Али, до ђавола, сад на посао!.. Дај овамо завежљај, Настељка. Ево одмах ћемо... А како се, брате, осећаш?

— Здрав сам; нисам болестан... Разумихине, јеси ли ти овде одавно?

— Па кажем ти, три сахата чекам.

— Не питам то, него раније?

— Како раније?

— Откад долазиш овамо?

— Та ја сам ти о томе мало пре приповедао: зар се не сећаш?

Раскољников се замисли. Као у сну се само сећао свега пређашњег. Сам се није могао тачно сетити и питајући је гледао на Разумихина.

— Хм! учини овај: — заборавио си. Мени се још мало пре учинило, да ти још ниси сасвим при себи... Сад после спавања биће ти боље... Одиста, много боље гледаш. Не дај се, јуначе! Али, на посао! Ево сад ћеш се сетити. Погледај овамо, човече драги!

Он поче дрепнати завежљај, који га је, очевидно, изванредно занимао.

— Ово ми је, брате, ако верујеш, особито лежало на срцу. Јер треба од тебе начинити човека. Дакле: да почнемо одозго. Видиш ли ти ову качкету? отпоче Разумихин, вадећи из завежљаја доста лепу, али у исто време и веома обичну и јевтину капу: Допусти, да пробамо?

— Па нека, после рече Раскољников, бранећи се мргодно.

— Немој, брат Рођо, не противи се, после ће бити доцкан; нећу заспати целу ноћ, јер сам накуповао без мере, онако од ока. Гледај, молим те! узвикну он победоносно, кад му је пробао: — стоји као наручена! Украс главин, то ти је, брате, најглавнија ствар у костиму, на свој начин препоруке. Зато мој пријатељ Толстјаков мора увек да скине своју капу, кад

год дође на ма какво јавно место, где сви остали стоје са пеширима и капама. Сви мисле, да он то чини из осећања потчињености, међутим он се просто стиди свога гнезда птичијега; тако је то стидљив човек! Е, дакле, Настељка, ево вам два главина украса: овај палмерстон (он изнесе од некуд згњечену округлу капу Раскољниковљеву, коју је, незнано зашто, назвао палмерстоном) или ова драгоценна стварчица? Оцени, Рођо, колико мислиш, да сам за то дао? Настасијце? окрете се њојзи, кад виде да Раскољников ћути.

— Па, дао си, можда, двадесет копејака, одговори Настасија.

— Двадесет копејака! Будало! викну он увређено: — данас за двадесет копејака не би могао човек чак ни тебе купити, — осамдесет копејака! Па и то само зато, што је ношен. Оно истина, под погодбом: кад овај изнесеш, до године ћеш добити други забадава, Бога ми! Тако, да пређемо сад на Сједињене Американске Државе, како се то у гимназији код нас називало. Напомињем још у напред, — панталонама се поносим! и он рашири пред Раскољниковим сиве, лаке, летње, вунене панталоне: — ни рупице, ни мрљице, а међутим још савим добре, ма да су и ношене, то је, ако ћемо право, и боље: мекше су, нежније... Видиш, Рођо, да би човек направио у свету каријеру, доста је, по моме мишљењу, да пази увек на сезону; ако у јануару не будеш јео шпарге, сачуваћеш неколико рубаља у цепу; исто је тако и код овог куповања. Сад је летња сезона, зато сам и набавку летњу учинио, а пошто у јесен сезона и иначе тражи топлије одело, ово се мора бацити... у толико пре, што ће се све ово дотле и само распасти, ако не од претеране раскоши, а оно од унутрашњег нередица. Па, погоди! Колико мислиш, да сам дао? — Две рубаље двадесет и пет копејака! И упамти, опет под оном погодбом: кад ово изнесеш, до године друго добијеш забадава! У радњи Феђајевљевој не тргују друкчије: ако си једанпут платио, доста ти је за цео живот, јер други пут и сам нећеш доћи. Него сад да приђемо ципелама, — како ти се чине? Та оно види се, да су ношене, али ће ипак два месеца послужити, јер је стран посао а и роба страна: секретар енглеског посланства продао их је прошле недеље на телалници; свега је шест дана и носио, али новац му је веома био потребан. Коштају рубаљу и педесет копејака. Добро ми је испало за руком, а?

(Наставиће се).

КЊИЖЕВНОСТ

Liccheni l' antropologia criminale од Чезара Ломброза. — У најновијој својој студији о анархисту Лукенију, познатом убици аустријске царице, славни талијански научењак је изнео резултате својих испитивања о њему. Лукени је дегенерисан и по свој прилици епилептичар или бар хистеричан; отац му је био алкохоличар, његова мајка позната блудница. На његовој лубањи нађени су атавички знаци, у његовом рукопису знаци душевне неравнотеже, у карактеру сујета, импулзивност, двоструки персоналитет. Ипак, његов злочин више је детерминисан социолошким узроцима, утицајем средине у којој је живео, него његовом органском конституцијом. Скоро до истих закључака о истој предмету дошао је и француски научењак Форел.

La volonté dans ses rapports avec la responsabilité pénale, par le Dr Dallemagne. Masson et Cie éditeurs, Paris, 1899. (8°, 212 ст., цена 2.50). — Ово дело допуњује два претходна дела истога писца: *Физиологија воље* и *Патологија воље*, и упућено је искључиво судијама и судским лекарима. Дело је апсолутно научно и ослања се на најтачнија дата. За полазну тачку својих истраживања аутор узима анатомске, биолошке и социолошке ознаке злочинца и преступника, и према вредности тих ознака суди о поступној или делимичној одговорности њиховој. Филозофске теорије не улазе у његов оквир, и он избегава принципијелне дискусије и остаје на земљишту научне анализе. Пошто је изложио психолошке услове моћи суђења, доктор Далемањ поставља категорије преступника који су, више или мање, без тих услова. Он објашњава како се злочин хвата мање дегенерисаних, и доказује њихову неодговорност. Испитује стања умне поремећености, хронично лудило, и излаже њихову неодговорност. Затим изучава преступнике услед недо-

статка воље: импулзивне, невропстике, сугестионисане, и тражи за њих делимичну неодговорност.

Цела је ова књига речит пледоар за праву правду, и стручњаци и лајци имаће много што-шта из ње да науче.

Etudes des psychologie, par G. Tarde. Giard et Brière, éditeurs. Paris. (8°, стр. 326). — Један од најчувенијих криминолога штампао је у овој књизи своје различите студије. Поред неких које претресају питања из социологије (Два елемента социологије; Друштвени трансформизам; Идеја друштвеног организма; Симпатија и синтеза итд.) остале претресају питања из криминологије. Такви су предмети: Криминалност и друштвено здравље; Професионална криминалност; Злочиначка младеж; Успомене из судских притвора; а нарочито истрага и одлична студија о графологији.

L' arte nei delinquenti, par Luigi Anfosso, Frimarchi, Messine, 1899. (стр. 80). — Један од ђака Ломброзових, Луиђи Анфосо, претреса врло занимљиво питање о уметности код преступника. Злочинац, или боље затвореник, било својом анормалном психологијом, било услед изузетних прилика у којима је, гаји особиту врсту уметности. Он не може да бира нити материјал, нити техничка средства, чак ни предмете, јер му је све то одређено тамничним правилима. Његова уметност је потпуно субјективна и сведена на личну улогу забаве и убијања времена, али баш за то она је искренија, истинитија, дубља. Каткада је прожмана развратношћу, поступним веризмом, каткада чак и бруталним, као код дивљака и примитивних уметника. Преступник је неки пут одиста инспирисан, али инспирације трају само у скици у малом делу самога рада; после, ватра се гаси. Пластичне уметности врло тешко код њих успевају. Неки покушавају вајање средином од хлеба, а боју налазе у мастилу, рђи, истрошеној цигљи. Али најпопуларнија врста уметности по затворима јесте поезија. Песам има врло много неки пут чак и духовитих. У њиховој прози нађе се и по која оригинална и дубока идеја. Писац на крају своје врло занимљиве и савесно израђене књиге изјављује жељу да се обрати пажња на те естетичне инстинкте злочинаца, нарочито на емоционалну моћ музике, и да се и та моћна средства употребе на лечење ових болесних душа.

Затвореничка школа од Г-ђе Архипов-Морева. — У једној од последњих свезака одличнога рускога часописа *Руско Богатство* штампала је госпођа Архипов извештај о особитој врсти школа у сибирским казним заводима. Иницијативом више младих жена, махом учитељица, почела су се држати редовна предавања и то међу најгорим злочинцима и убицама. Они су били подељени на групе и свака група је имала своју наставницу. Велики ђаци су са нестрпљењем очекивали своје наставнице, и дане су проводили у разговорима о ономе што су чули на часовима. Писац говори о својим ђацима са највећом симпатијом; она им је била постала пријатељ и повереник. Г-ђа Морева вели да јој је та интимност допустила да разуме многе и многе ствари из људске психологије, које су јој дотле биле загонетке. Предавања су благотворно утицала на поправљање њихово, што се може судити по њиховим аутобиографијама, од којих су одломци ушли у ову књигу.

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА.

Дамњан — „Данчика“ **Вранић** — **Лазич**, опасан лопов. У маси оних опасних крадљиваца, који су нам се доселили из Аустро-Угарске, видно место заузима овај „Данчика“, чију слику данас износимо. Он је родом из Сентомаша; има му 35 год.; по занимању је надничар; у Србију је дошао пре 15 год., пошто је претходно у Аустро-Угарској издржао трогодишњу робију, на коју је био осуђен због крађе коња.

Пошто је, по своме преласку у Србију, провео једну годину дана по окрузима: подунавском, подринском и ваљевском, надничећи, и за то време добро проучио терен на коме ће развити свој рад, — Данчика се латио свога старог заната — крађе стоке.

До пре неколико година овај „занат“ беше у велико развојеном пограничним местима дуж Саве и Дунава. Беху се образовале читаве дружине, од којих једне крађаху, а друге украћену стоку превођаху из Србије у Аустро-Угарску и обратно. Ове дружине, састављене из одбеглих осуђеника и нерад-

WWW.UNILIB.RS

ника, махом аустро-угарских, задаваху огромне штете становницима поменутих пограничних места, јер власт, и поред најбоље воље да им помогне, не могла је увек то учинити због недовољних средстава којима располагаше. Тек установом пограничне жандармерије успело се, да се стане на пут поменутих крађама. У колико сазнајемо, тога је са свим нестало.

* * *

Године 1892. буде у Обреновцу похватана једна дружина крађиваца стоке, у којој је био и овај „Данчика“. Том приликом, он је, од стране ваљевског првостеп. суда осуђен на четири године робије, коју је казну издржао у управи београд. казног завода.

По издржаној осуди буде „Данчика“ прогнат у Аустро-Угарску и у истој остане до почетка тек. год., па се преко Шапца опет врати у Србију. Неколико месеца лутао је по старим познатим местима у Мачви и Посавини па је, видећи да од старог „заната“ нема ништа, крајем месеца марта тек. год. дошао у Београд тврдо решен, бар како он сам вели, да нађе себи рада и живи поштеним животом.

И радио је... те још како...

Само после петодневнога бављења у Београду разбио је, ноћу између 31 марта и 1 априла тек. год. шуну г. Брајера, чиновника жељезничке дирекције и из ње, поред осталих ствари, покрао и сав веш, који ту беше прострт ради сушења.

Седме ноћи после ове крађе отворио је калаузом капију на кући г. Максима Розенфелда, трг. оvd. и из авлије покрао и однео сву живину.

У обема овим крађама „Данчику“ је помагао Ђока Деспотовић, тестераш, код кога је у стану био, и који је такође родом из Аустро-Угарске.

Априла 10 и „Данчика“ и сапутник му Деспотовић били су већ у рукама власти а покрађа нађена и врађена сопственицима. Сем ње, у стану Деспотовића нађено је још много других, покрадених ствари, којима се сопственици нису могли пронаћи.

Пресудом првостепеног суда за град Београд од 3 јула тек. год. „Данчика“ и Деспотовић осуђени су: први на 20 а други на 8 година робије у окову, и 20 истог месеца спроведени су у управи београдског казног завода на издржање осуде.

ОГЛАШЕНИ ЗА ХАЈДУКЕ

Крста Томановић и Андрија Ђукановић, Црногорци, који су живели у селу Обилићу, ср. јабланичког, округа врањског, извршили су у 1897. год. разбојништво са убијством над Ристом Јововићем и Павлом Драговићем из истог села. Приликом спровода за суд оба зликовца побегла су испред спроводника, те су с тога, објавом начелства округа врањског од 2. јула 1897. год. Бр. 8225. позвани на предају. Ну, како се они ни до данас нису власти пријавили, то их је начелство

округа врањског решењем својим од 6. тек. мес. Бр. 12501., а на основу чл. 3. Закона о хватању и утамањивању хајдука, огласило за хајдуке. Према томе свакоме је сада слободно убити их. Крста има 30 год., средњег је раста, црномањаст, има мале, црне очи и црне обичне бркове. Андрија има 25 год., средњег је и витког стаса, црномањаст је у опште. Акт Управе града Београда Бр. 20178.

ПОТ Е Р А.

Станко Окановић, познати београдски коцкар и кесарош, 19. овог месеца, побегао је испред спроводника, који га је из Обреновца спроводио Управи града Београда по делу извесне кривице.

Станко има на себи сељачко одело: један копоран од сукна, дугачку кошуљу, дозлуке, сељачке чарапе и опанке, које је притегао око ногу црним кајишима.

Станко је у опште плав. Слика његова изношена је до сада у две прилике, последњи пут у бр. 28. „Полицијског Гласника“ од пр. године. Он је врло опасан јер хоће чим стигне да нападне на човека, па чак дрско насрће и на саме органе власти. О њему је опширније писано у поменутом броју „Пол. Гласника“ на стр. 216.

Управа гр. Београда актом од 19. овог месеца Бр. 19198. позива све полиц. власти, да Станка пронађу и њој стражарно упуте.

Марија — Мица Роботка — Робос — Сабо, бив. проститутка, собарица и служавка, родом из Ерчи у Мађарској, извршила је 6. тек. мес. једну опасну крађу у Пожуну и том приликом украла и однела: један велосипед, разно сребрно посуђе, мношину женског веша, — све у вредности 600 форината. Мисли се, да је Марија са покрађом дошла у Србију, где је и раније, као проститутка и собарица била, па с тога пожунска полиција, депешом Бр. 4976, моли све полицијске власти, да на њу обрате строгу пажњу и у случају проналаска ухвате је и притворе, па о томе известе Управу града Београда с позивом на Бр. 20128. Марија има 23—25 год., средњег је раста, добро развијена, смеђа је, нема предњих зуба. Слика њена, коју доносимо, од пре је две године — када је била проститутка у Београду. Није искључена могућност, да ће Марија отићи и у Бугарску,

у којој је, како се сазнаје, и неки њен милосник. Пограничне власти нека обрате нарочиту пажњу на Марију.

Зулфо Шагов, б. слуга Салка Јагње, ножара из Шапца, 15. тек. мес. покрао је свога газду и побегао. Он има 26 год., раста је витоког, крупан је, црномањаст; има велике бркове; у оделу је босанском. Наређује се тражење. Пронађеног треба стражарно спровести начелству округа подринског с позивом на Бр. 13622, или Управи гр. Београда на Бр. 20325.

Дамњан

Ђока